

O posledních pořízeních.

Josef T o g n e r.

Platný občanský zákon ponechává projevu vůle, z něhož vzniknouti mají různé právní poměry a nároky, značnou volnost co do formy, u projevu vůle, který má zakládati právní poměry a nároky až po smrti projevujícího čili při posledním pořízení, váže zákon projev tento na určitou formu, jejíž zachování teprve činí poslední vůli platnou, není tudíž zachování zákonem předepsané formy poslední vůle toliko prostředkem důkazním, nýbrž zachování formy konstituje poslední vůli jako platný a závazný projev. § 552. obč. zákona definuje poslední vůli jako nařízení, kterým zůstavitel své jmění neb jeho část odvolatelně na pád smrti přenechává a § 553. definuje závěť-testament jako onu poslední vůli, ve které je ustanoven dědic, a kodicil-dovětek nepřesně jako poslední vůli, která obsahuje jiná ustanovení.

Předpisy ohledně formy posledních pořízení, nehledíme-li k t. zv. privilegovaným posledním pořízením, — není v tomto ohledu rozdíl mezi závětí-testamentem a kodicilem-dovětkem. § 577. obč. zákona — neobsahuje toliko občanský zákon § 577.—590., nýbrž i zákon ze dne 25. července 1871 č. 75 ř. z. (not. řád), § 56. a 67., 70.—75., § 55. až 58. nařízení ze dne 19. března 1916 č. 69 ř. z., III. novela k obč. zákonu, a § 4/2. nařízení ze dne 28. června 1916 č. 207 ř. z. a pokud se týče svědků poslední vůle i §§ 55. až 58. nařízení ze dne 12. října 1914 č. 276 ř. z.

Dle těchto předpisů lze rozdělit poslední pořízení co do formy na tři skupiny:

- I. Soukromá poslední pořízení;
- II. notářská poslední pořízení, čili výstižněji řečeno: poslední pořízení sdělaná ve formě notářského spisu;
- III. veřejná poslední pořízení.

Poslední pořízení pod I. a III. uvedená mohou býti opět písemná neb ústní, poslední pořízení pod II. uvedená jsou vždy toliko písemná.

I. Soukromá poslední pořízení:

1. písemná:

a) testamentum holographum, poslední pořízení napsané celé vlastnoručně a podepsané vlastnoručně testátorem; toto poslední

pořízení nemůže býti napsáno strojem, byť i by testator je sám na psacím stroji psal, nýbrž musí býti psáno i podepsáno vlastnoručně testatorem a nevyžaduje ku své platnosti žádných svědků.

§ 578. žádá, by testator poslední pořizení vlastnoručně-eigenhändig napsal a svým jménem podepsal a psaní na stroji není dle vlastního významu slova vlastnoruční psaní.

Jistě že nenapadne nikoho, by podpis jména, psacím strojem učiněný, ověřil jako vlastnoruční podpis strojem písícího.

Účel je očividný: hlavní důkaz, že poslední vůle sepsaná byla testatorem: charakteristické vlastnoruční písmo.

Co se podpisu svým jménem týče, je judikatura dosti liberální, připouští i podpis jménem, jakého testator obvykle používal, tedy i křestním jménem. (Rozhodnutí nejv. soudu ze dne 12. X. 1921, Rv II 221/21/1);

b) testamentum allographum: poslední pořizení sepsané neb napsané jinou osobou, než-li testatorem, a to rukou neb strojem. (Rozhodnutí nejvyššího soudního dvoru ze dne 30. dubna 1912, Rv I 369/12, sděleno v nařízení min. spravedlnosti č. XII/1912).

aa) Umí-li testator čísti a psáti, vyžaduje se, by testator toto poslední pořizení vlastnoručně podepsal a před třemi svědky, z nichž nejméně dva současně přítomni býti musí, prohlásil, že dotyčný spis jeho poslední vůli obsahuje, — nuncupatio generalis — a je těmito třemi svědky podepsati nechal. Sepisuje-li odborník poslední vůli, doporučuje se, by prohlášení toto pojato bylo na konec poslední vůle, jakož by i uvedeny byly všechny formality, jichž při sdělení poslední vůle šetřeno bylo.

Obsah posledního pořizení svědci nemusí znáti, musí však znáti testatora. Zákon předpis takový uvádí výslovně toliko při ústním posledním pořizení, avšak již ze slova »svědek« plyne jasně, že musí tito svědci býti způsobilí, dosvědčiti totožnost testatora a musí svědci věděti, že fungují jako svědci poslední vůle a musí (müssen) se také »s dodatkem na jejich vlastnost jako svědci poukazujícím« podepsati — § 55. III. novely — kdežto dle zrušeného § 579. obč. zákona měli — sollen sie — se jako svědci poslední vůle podepsati. Testator musí poslední vůli podepsati dříve než svědci, svědci pak musí poslední vůli podepsati před smrtí testatora, v okamžiku úmrtí musí poslední vůle býti již formálně platná.

bb) Neumí-li neb nemůže-li testator psáti, předpokládaje, že umí čísti, musí kromě zachování formalit pod aa) uvedených v přítomnosti všech tří svědků připojiti na poslední vůli jinou osobou psanou znamení své ruky a doporučuje zákon, by jeden ze svědků jméno jeho jako podpisatel připsal; sepisuje-li notář poslední vůli v této formě, doporučuje se, by podpis testátora legalisoval [§ 294. c) s. ř.];

cc) neumí-li testator čísti, musí poslední vůli jemu jeden ze svědků přečísti, a druzí dva svědci musí současně do obsahu poslední vůle nahlédnouti a musí testator prohlásiti, že spis poslední

vůli obsahující dle jeho vůle sepsán byl, a ovšem pak poslední vůli, jak výše uvedeno se svědky podepsati neb znamením své ruky opatřiti.

Pisatel poslední vůle nesmí tuto čísti, může však svědkem býti;

b) ústní poslední pořízení — testamentum nuncupativum: testator projeví »v á ž n ě« — nestačí tudíž za řeči prohozená věta: kdybych zemřel, zůstane vše tomu neb onomu; § 585. uvádí výslovně po § 565. slova v á ž n ě — svoji poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky, kteří jej osobně znají, — výslovně předešlo. —

Zákon doporučuje, avšak výslovně nepředpisuje, by svědci poslední vůli »k ulehčení paměti« sepsali neb někým napsat dali testamentum nuncupativum in scripturam redactum. Učiní-li tak a podepíše-li všichni spis tento, prohlašuje se spis tento dle § 65. nařízení ze dne 9. srpna 1854, č. 208 ř. z. jako písemní poslední pořízení. Obsah ústní poslední vůle — ovšem žádají-li to účastníci — může býti prokázán toliko souhlasnou, přisežnou výpovědí všech tří a pak-li jeden z nich, poněvadž byl odsouzen pro podvod spáchaný křivým svědecktím (§ 336. c) s. ř. přisežně vyslechnut býti nemůže, alespoň dvou ostatních svědků této poslední vůle, jinak jest toto prohlášení bezúčinným § 55. nařízení z 12. X. 1914 č. 276 ř. z., takže zemrou-li dva svědci poslední vůle před provedením tohoto důkazu, neb jeden, a druhý přisežně vyslechnut býti nemůže, pozbývá dotyčná poslední vůle platnosti.

Jest tudíž tato forma nejchoulostivější a užívá se jí v případech, kdy, jak se říká, má testátor již duši na jazyku. (§ 601. obč. zákona uveden jest při § 55. nařízení ze dne 12. X. 1914 č. 276 ř. z.)

Při výslechu (§ 66. nesp. pat.) může v případě potřeby soudce přečísti svědkům dotyčný spis o ústním posledním pořízení sepsaný.

II. poslední pořízení sepsané ve formě notářského spisu (§§ 579.—583. obč. zák. a § 67. not. řádu).

Tato poslední pořízení mohou býti toliko písemná za přítomnosti notáře a dvou svědků spisu a poslední vůle po případě, kdyby notář a svědci spisu neměli vlastnosti svědků poslední vůle i za přítomnosti tří svědků poslední vůle neb 2 notářů majících vlastnosti svědků poslední vůle, a vyžadují ku své platnosti, by zachovány byly nejen předpisy obč. zákona ohledně platnosti písemných posledních pořízení, nýbrž i předpisy notářského řádu.

Tak ku příkladu: může býti při soukromém posledním pořízení svědkem osoba starší 18 roků, tedy i 19letá, kdežto svědkem při posledním pořízení ve formě spisu notářského sdělaném může býti toliko osoba starší 20ti roků, neboť není toliko svědkem poslední vůle, nýbrž i svědkem spisu (§ 67./2. n. ř.). Pro tyto svědky vyžaduje § 57. not. řádu stáří nejméně 20ti roků. Kdežto notář

může býti svědkem soukromé poslední vůle svého bratra neb bratrance, nepožizují-li tito v jeho prospěch neb ve prospěch osob s ním dle § 594. ob. zák. zpřízněných neb sešvakřených, nemůže sepsati o posledním pořízení svého bratra neb bratrance spis notářský. —

Jde tedy o dvoji formalitu; za to má poslední pořízení v této formě sepsané platnost listiny veřejné a jako taková tvoří dle § 292. civ. s. ř. úplný důkaz toho, co v ní ověřeno jest a má dle § 310. c. s. ř. doměnku pravosti pro sebe.

Poslední pořízení, v této formě sepsané, uschová notář ve svých notářských spisech (notářské spisy, legalisační protokoly a různá osvědčení) a může z nich vydati jednoúčhé neb ověřené opisy a to za života testatora jen tomuto nebo jeho plnomocniku zvláštní ověřenou plnou mocí vykázanému, nikoliv snímky, nepečeti je a zapisuje je jak do všeobecného rejstříku jednacního tak i do zvláštního rejstříku testatorů, ovšem nemůže poslední pořízení v této formě sepsané tak, jako jiný spis nikomu, ani testatoru v případě odvolání ani po jeho smrti soudu vydati, nýbrž předloží je po smrti testátora k soudu k prohlášení a dodá soudu ověřený opis, po případě prohlásí je jako soudní komisař dotýčnou pozůstalost projednávající a uschová opět ve svých spisech s doložkou o prohlášení. —

Odvolá-li takové poslední pořízení testátor, nemusí se tak státi spisem notářským, nýbrž jakýmkoliv jiným zákonným způsobem, ví-li notář o tomto odvolání, poznamená je na původním spise notářském.

Ač tato forma posledních pořízení, zvláště osvědčí-li se ve spise notářském zachování všech formalit při sdělení posledního pořízení předepsaných, s ohledem na § 292. c. s. ř. tvoří v případném sporu úplný důkaz o zachování těchto formalit a tudíž prokazuje formální neb vnější platnost poslední vůle a jistě jako poslední vůle sepsaná osobou veřejnou vírou nadanou — notářem — i při volném hodnocení tohoto důkazu dle § 272. c. s. ř. soudcem prokazuje závažně i její vnitřní platnost, není často užívána.

§ 56. III. novely vylučuje pisatele poslední vůle osoby čtení neznalé z přečtení téže a dává podnět k této otázce:

Může notář sepisující sám poslední vůli osoby neznalé čtení v této formě dotýčný spis notářský přečísti, a nemusí svědci v jeho obsah nahlédnouti?

Proti této možnosti mluví § 67. notářského řádu, který stanoví, že musí při sdělení posledních pořízení v této formě zachovány býti dotýčné předpisy občanského zákona a § 56. III. novely vylučuje pisatele ze čtení a stanoví, by svědci v obsah poslední vůle nahlédli.

Notářský řád nestanoví, že by notář musel spis notářský sám předčítati (§ 68. f).

Pro ni mluví: Notář není pouhým pisařem (Schreiber) poslední vůle, nýbrž osobou veřejně pověřenou k sepisování veřejných listin, svědci poslední vůle v této formě jsou zároveň (a správně) v první řadě svědky spisu (Aktzeugen) a pak s notářem i svědky poslední vůle. Notář sepisuje poslední vůli, v této formě vykonává funkci veřejnou a může poslední vůli v této formě sepsati jen z moci svého úřadu notářského.

Ani z předpisů zákonných, ani z judikatury nelze otázku tuto s plnou jistotou pro neb proti rozřešiti a tak nezbyvá po mém soudu notáři, jehož úlohou jest předpisy zákona na právní jednání přesně aplikovati, by se sporům zabránilo, než zachovávat i v tomto případě přesně formální předpisy občanského zákona.

III. Veřejná poslední pořízení:

1. Zřízená před soudem:

- a) písemná: testamentum judici oblatum,
- b) ústní: testamentum apud acta conditum.

Kompetentní ku přijímání těchto posledních pořízení je okresní soud (§ 121. j. n.) za přítomnosti jednoho soudce a jednoho jiného přísežného soudního úředníka neb dvou svědků.

Písemné poslední pořízení musí testátor aspoň vlastnoručně podepsati, nemusí tak učiniti před soudem, nýbrž i dříve, avšak musí je soudu s o b n ě odevzdati.

Soud upozorní na onu okolnost, že poslední pořízení musí býti aspoň vlastnoručně podepsáno, testátora, zabalí a zapečetí je, vydá o tom testátoru potvrzení, uschová poslední vůli u soudu a sepiše o všem protokol, který podpíše testátor a soudní osoby.

O ústním posledním pořízení sepiše se za obdobných formalit soudní protokol. Též protokol o ústním posledním pořízení se zapečetí a u soudu uschová.

Ve formě ústního posledního pořízení před soudem mohou jedině platně testovati osoby pro choromyslnost neb slabomyslnost částečně svéprávnosti zbavené § 4./2. nařízení ze dne 28. června 1916, čís. 207. ř. z. Osoby tyto v jiné formě, tedy také ne ve formě ústní poslední vůle před notářem (III. 2 b) platně testovati nemohou. Ve formě ústního posledního pořízení před soudem neb notářem (III. 2 b) mohou jedině platně testovati osoby, které ukončily 14. rok a nepřekročily 18. rok svého věku. Ostatní osoby, jsou-li k testování vůbec schopné — neschopné jsou: děti do ukončeného 14. roku, osoby šílené, blbé, opilé a řeholníci —, mohou testovati ve kterékoliv formě a stačí dle judikatury k platnosti poslední vůle projevená neb z okolností jasná vůle testátora testovati, aniž by musel voliti určitou formu a tuto zachovati a splniti, naopak písemnou poslední vůli testátora neplatnou pro formální nedostatek jako písemnou lze udržeti v platnosti jako ústní. V této souvislosti budiž poukázáno také k tomu, že marnotratník

(prodigus) při testování není vázán na určitou formu, je však omezen obsahově, že totiž může poříditi jen o polovině svého jmění, druhou polovinu musí zanechat svým zákonným dědicům. Nemá-li zákonných dědiců, což při dnešní omezené zákonné dědické posloupnosti se může snadno přihoditi, může testovati ohledně celého svého jmění. Taktéž ohledně celého svého jmění může platně poříditi osoba, nad kterou byla otcovská moc prodloužena.

Protokol sepsaný o ústní poslední vůli osoby ve stáří od 14. do 18. roku musí (§ 569. obč. zákona) obsahovati poznámku, že se soud neb notář přesvědčili, že pořizující prohlašuje poslední vůli svobodně a s rozvahou a jakým způsobem toto přesvědčení získáno bylo. Dle judikatury stačí udání v protokole, že pořizující poslední vůli činí prost všeho nucení, klamu a podvodu s rozvahou a po zralém uvážení.

2. Zřízení před notářem:

a) písemná:

Notář převezme v přítomnosti dvou svědků poslední vůle od testatora jeho písemnou poslední vůli, upozorní jej, že táž musí býti aspoň jím vlastnoručně podepsaná, dá tuto do obálky, zapečetí tuto úřední pečeti, k úřední pečeti notáře může testator přitisknouti i svoji pečeť a uloží takto zapečetěnou písemnou poslední vůli k protokolu, který o tomto úředním jednání sepíše a který podpíše testator, svědci a notář vydá o uložení poslední vůle testatoru potvrzení. Tento protokol s poslední vůlí uloží notář mezi své notářské spisy. Takto uloženou poslední vůli může notář jedině vrátiti testatoru neb plnomocníku, který se zvláštní ověřenou plnou mocí vykáže. O vrácení poslední vůle musí notář sepsati spis notářský a poznamená, že poslední vůle byla vrácená na protokole o převzetí poslední vůle sepsaném. Tímto vrácením ztrácí dotyčná poslední vůle platnost soudního posledního pořízení, to znamená, že tato poslední vůle, má-li jinak veškeré náležitosti písemné poslední vůle soukromé, zůstává platná jako soukromá poslední vůle.

Od tohoto vrácení poslední vůle jest rozlišovati odvolání písemné poslední vůle notáři odevzdané. Odvolání toto může se státi spisem notářským neb protokolem notářským o ústním odvolání poslední vůle neb protokolem notářským o odevzdání písemného odvolání testatorem notáři sepsaným. V těchto případech poznamenává notář odvolání na písemné poslední vůli testatora a nejen toliko na obalu, poslední vůli ponechá s původním protokolem ve svých spisech. Tutéž poznámku provede notář na spise notářském, sepsaném o poslední vůli (II.) neb na protokolu sepsaném o ústní poslední vůli (III. 2b), pak-li poslední vůle v nich obsažená naznačeným způsobem před notářem odvolána byla.

Není možno poslední vůli ve formě notářského spisu neb ústního, neb písemného notářského pořízení (II., III. 2 a-b) sepsanou, odvolati zničením, přeříznutím podpisu neb škrtnutím, poněvadž listiny tyto k tomuto účelu notář nevydává a vydati nesmí. Ale za-
jistě lze v této formě sepsaná poslední pořízení odvolati i jiným než-li naznačeným způsobem, vždyť náležitostí poslední vůle je její odvolatelnost, tím liší se od smlouvy dědické, jednostranně neodvolatelné. Jinak by byla poslední pořízení v této formě sepsaná mlčky quasi opatřena t. zv. doložkou derogatorní, která ostatně dle § 61. III. novely byla prohlášena za bezúčinnou. Ovšem odpadne v případě odvolání jiným způsobem, které se musí státi jako každé odvolání poslední vůle, vyjímaje ono zničením a pod. listiny formou ku zřízení posledního pořízení předepsanou, výše uvedená úřední poznámka notáře na odvolené poslední vůli. Pro tyto značné formální obtíže jak při zřízení, tak zvláště při odvolání není forma písemného notářského pořízení často užívána. Uvádím tento případ z praxe, kdy bylo nutno formy této použiti:

Těžce nemocná osoba pořídila v obsáhlé poslední vůli jinou osobou napsané a jí podepsanou o svém jmění, tato poslední vůle je pro nějaký formální nedostatek jako písemné soukromé poslední pořízení neplatná a nelze nedostatek tento pro nebezpečí v prodlení odstraniti a také nemá nemocný dosti sil, by novou poslední vůli zřídil. Vada dá se lehce napravit: zřízením soudního neb notářského protokolu o odevzdání písemné poslední vůle.

Při veřejných písemných soudních neb notářských posledních pořízeních platí jako datum posledního pořízení (§ 575. a 576. obč. zák.) datum soudního neb notářského protokolu, nikoli datum na posledním pořízení snad uvedené. Zákon žádá aspoň vlastnoruční podpis testatora na poslední vůli. Může touto formou a ovšem i formou soudní testovati osoba neznalá psaní? Zajisté, jen by musela znamení ruky připojiti na poslední vůli v přítomnosti soudních osob neb notáře a svědků. Osobě, která neumí čísti, musela by se písemná poslední vůle způsobem pod I. 1b, cc naznačeným přečísti.

b) Ústní: Testator prohlásí před notářem a dvěma svědky poslední vůle a v nepřetržité přítomnosti všech tří svoji poslední vůli, notář sepíše o obsahu této poslední vůle protokol, upozorní a poučí testatora, pak-li by činil nesrozumitelná neb dvojsmyslná ustanovení, přečte protokol tento testatoru v přítomnosti svědků a nechá jej podepsati testatorem, svědky a podpíše jej sám, ovšem že ve všech případech opatří notář jak spis notářský, tak i protokol úředním razítkem. Protokol takto sepsaný a podepsaný vloží notář do obálky a tuto zapečetí úřední pečeti, napíše na ni, čí poslední vůli obsahuje a uloží ji zapečetěnou mezi notářské spisy nebo zvlášť jako listinu zvláště důležitou a případně nenahraditelnou jinak (na příklad do pokladny) a založí v tomto případě do svých spisů arch papíru s číslem jednacím a poznámkou: číslo jednací... obsahuje

protokol o ústním pořízení N. N. Vydání potvrzení není v tomto případě předepsáno. Nemůže-li testator, leže na příklad popálen v olejové lázni, ani znamení své ruky ku protokolu připojití, zjistí notář tuto okolnost v protokole a nechá ji svědky potvrditi.

Tato forma poslední vůle hodí se, pak-li notář sepisuje poslední vůli v domě testatora, zvláště na venkově, kde je často obtížné sehnati svědky, kteří by rukopis notáře, ne vždy nejčitelnější, mohli přečísti. Protokol tento, jakož i protokol dle III. 2. a) sepsaný může notář sám přečísti a nemusí svědci v jeho obsah nahlédnouti, svědci mohou notáři totožnost testátora dosvědčiti, a musí při sepisování těchto protokolů vedle § 73. not. řádu toliko zachovati předpisy § 569. obč. zák. (ústní poslední pořízení osoby mezi ukončeným 14. a 18. rokem) a § 587. až 592. (tento poslední § byl I. novelou k obč. zák. zrušen) a § 594. až 596. obč. zák. (o soudních posledních pořízeních, schopnosti svědků, pisatele poslední vůle a soudních osob).

Svědci poslední vůle v této formě sepsané musí však, to buď zvláště připomenuto, býti již přítomni, když testator poslední vůli prohlašuje, ne snad teprve, když se předčítá, kdežto poslední pořízení ve formě notářského spisu sepsané nemusí se, umí-li testator čísti a žádá-li toho, ani v přítomnosti svědků čísti.

Ovšem, že poslední pořízení v těchto formách sepsaná mají pro sebe veškeré výhody veřejných listin výše při poslední vůli ve formě spisu notářského sepsané uvedené. S ohledem na tyto výhody a uvedené menší formality lze užívání této formy poslední vůle co nejvřeleji doporučiti.

§ 70. not. řádu jmenuje svědky, kteří fungují při sepisování těchto protokolů, prostě svědky, § 73./2. not. řádu mluví o svědčích spisu. Zajisté, že musí i svědci posledních pořízení v těchto formách sepsaných míti netoliko vlastnosti svědků poslední vůle, nýbrž i svědků spisu. Nemohou při těchto posledních pořízeních stejně jako při posledních pořízeních ve formě spisu notářského sepsaných fungovati jako svědci zřizenci notáře, kdežto při soukromých posledních pořízeních notářem sepsaných mohou zřizenci notáře svědky takové poslední vůle býti. Při obou těchto posledních pořízeních nahraňuje 2 svědky druhý notář k jednání přivzatý.

Z protokolu o ústním pořízení a z posledních pořízení notáři písemně odevzdaných může notář vydati toliko ověřené neb jednoduché opisy, ne však snímky, a to za života testatora jen tomuto neb jeho zvláštnímu, ověřenou plnou mocí vykázanému plnomocníku.

Tato poslední pořízení zapisuje notář do všeobecného rejstříku jednacího a do zvláštního seznamu testatorů. Po úmrtí testatora předloží toto poslední pořízení notář soudu k prohlášení neb prohlásí je jako soudní komisař dotyčnou pozůstalost projednáva-

jíci sám, dodá soudu neb k pozůstalostním spisům ověřené opisy a založí protokoly s doložkou o prohlášení opět mezi své spisy.

Na tomto místě budiž vzpomenu, že notář může dle § 104. not. řádu převzít poslední pořízení do uschování, tímto uschováním nemění se ovšem ničeho na vlastnostech dotyčných posledních pořízeních.

IV. Jako další formu pořízení na pád smrti zná občanský zákon smlouvu dědickou. O smlouvě dědické neobsahuje občanský zákon předpisy v právu dědickém, nýbrž ve smlouvách svatebních, kde také uvádí obapolnou závěť, totiž závěť dvou osob v jednom spise obsaženou, platnou toliko mezi manžely, neb správněji řečeno, již pořizovati mohou jen manželé. § 1249. obč. zák. definuje smlouvu dědickou jako smlouvu, kterou budoucí pozůstalost neb část pozůstalosti se slibuje a tento slib se přijímá. Smlouva dědická je toliko platně přípustná mezi manželi neb snoubenci s výhradou sňatku a vyžaduje ku své platnosti, by byla sepsána ve formě spisu notářského. (Zákon ze dne 25. července 1871, č. 76 ř. z.) Od poslední vůle liší se tím, že není jednostranným, vždy odvolatelným projevem poslední vůle, nýbrž smlouvou, odvolatelnou toliko za souhlasu druhé smluvní strany. Platně může býti uzavřena toliko ohledně $\frac{3}{4}$ pozůstalosti, kdežto jedna čtvrtina čisté pozůstalosti musí zůstatí konpascientům k volnému pořízení. Ohledně této čtvrtiny mohou snoubenci neb manželé toliko závěti pořídití. S výhradou neb se svolením vrchnoporučenského neb nadopatrovnického soudu může i osoba nezletilá svým zákonným zástupcem zastoupena, ano i osoba, která osmnáctý rok dosud nedovršila, smlouvu dědickou uzavřítí. Smlouvy dědické uzavírají se obvykle v krajích, kde je zvykem společné vlastnictví manželů ohledně nemovitostí před neb brzy po sňatku současně s odstupem nemovitostí se strany rodičů na snoubence neb novomanžele, neb mezi staršími, bezdětnými manžely.

Při smlouvách těchto jest šetřiti všech předpisů při posledních pořízeních ve formě spisu notářského uvedených. Ovšem, že ze spisů notářských smlouvu dědickou obsahujících může notář snímek vydati.

V. Konečně budiž uvedeno, že § 54. III. novely zavádí též určitou formu a sice soudní protokol neb notářský spis pro smlouvu mezi dědicem a zůstavitelem o vzdání se dědictví.

K vůli úplnosti uvádím, že obč. zákon zná ještě poslední pořízení privilegovaná: při nakažlivých nemocech a při plavbě na lodích, § 600. zmiňuje se o posledních pořízeních osob vojenských a jsou též předpisy o posledních pořízeních před konsuly.

Osoby slepé, němé, hluché a hluchoněmé nemusí nutně testovati ve formě spisu not. neb not. protokolem, neboť vnucená forma:

spisu not. předeepsána jest dle § 1. e) zákona ze dne 25. července 1871, č. 76 ř. z., jen pro právní jednání těchto osob mezi živými, pak-li osoby tyto jednání takové osobně, tedy ne plnomocníkem, uzavírají. Tyto osoby mohou testovati každou zákonem vzhledem ku jejich stavu přípustnou a možnou formou, tedy umí-li psáti, posledním pořizením holographním, soukromě ústně, hluchoněmi před svědky, kteří jejich znaménkové řeči rozumí. Nemohou-li se hluchoněmi ani písemně ani znaménkovou řečí vyjádřiti, jsou de facto testování neschopni.

Nařízením ze dne 12. října 1914, č. 276 ř. z., byly i ženy uznány jako schopní svědci při posledních pořizeních a jako svědci spisů notářských a byl zrušen § 592. obč. zákona, dle kterého osoba pro podvod neb pro zločin ze ziskuchtivosti odsouzená byla neschopným svědkem poslední vůle.
